

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM ZŠ PRŮHONICE

**Základní škola Průhonice,
okres Praha-západ**

Školní 191, 252 43 Průhonice

www.zspruhonice.cz

skola@zspruhonice.cz

tel. +420 267750493

OBSAH ŠPP

1. Úvod	3
2. Charakteristika školy	4
3. Analýza stavu na škole (monitoring)	6
4. Cíle prevence	8
5. Cílové skupiny	10
6. Spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi	12
7. Metody při realizaci prevence	13
8. Časový harmonogram.....	14
9. Evaluace.....	16
10. Seznam základních norem v oblasti prevence	17
11. Řešení rizikového chování ve škole	19
12. Vybraná zařízení poskytující pomoc ve Středočeském kraji a v hlavním městě Praha	19
13. Přílohy.....	21
Příloha č. 1 Plán akcí primární prevence	21
Příloha č. 2 Šikana.....	24
Příloha č. 3 Kyberšikana.....	28
Příloha č.4 Krádež	29
Příloha č. 5 Vandalství	30
Příloha č. 6 Návykové látky (omamné psychotropní látky)	31
Příloha č. 7 Sebeпоškozování	34
Příloha č. 8 Záškoláctví	36
Příloha č. 9 Domácí násilí a CAN	37
Příloha č. 10 Sebevražedné jednání, psychické problémy	38
Příloha č. 11 Poruchy příjmu potravy	40
Příloha č. 12 Strategie předcházení školní neúspěšnosti	41
Příloha č. 13 Postupy při práci s žáky s poruchami autistického spektra (PAS)	43
Příloha č. 14 Zvládání agresivního žáka ve školním prostředí.....	44

1. Úvod

Školní preventivní program (ŠPP) je dokumentem školy zaměřeným na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Poskytuje žákům, rodičům a pracovníkům školy informace v oblasti prevence rizikových projevů chování, má vést žáky k osvojování základních kompetencí v oblasti zdraví, rozvíjet dovednosti, které vedou k odmítání všech druhů sebedestruktivního chování, projevů agresivity a porušování zákona.

Školní preventivní program vychází ze školského zákona č. 561/2004 Sb., zákona č. 65/2017 Sb. o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek a z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28). Při jeho tvorbě byly brány na zřetel také Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2019-2027, Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2021, vyhláška č. 75/2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016).

K rizikovým projevům chování patří široké spektrum výchovných problémů a poruch chování u dětí a mládeže – interpersonální agresivní chování (agrese, šikana, kyberšikana, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie), delikventní chování ve vztahu k hmotným statkům (vandalismus, krádeže, sprejerství), záškoláctví a neplnění školních povinností, závislostní chování (užívání návykových látek, netolismus, gambling), poruchy příjmu potravy, sexuální rizikové chování, negativní působení sekt, domácí násilí a syndrom CAN, rizikové chování v dopravě a rizikové sportovní aktivity.

Součástí Školního preventivního programu je i Strategie předcházení školní neúspěšnosti.

2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Zřizovatelem základní školy je obec Průhonice, okres Praha - západ. Ta se nachází 6 km od hlavního města Prahy. Mezi známé památky obce patří Průhonický park a zámek s románským kostelem Narození Panny Marie (původně kaplí) a Dendrologická zahrada. Své sídlo zde mají vědecké a výzkumné instituce. Mezi nejvýznamnější z nich patří Botanický ústav Akademie věd České republiky a Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice.

Základní škola Průhonice je v provozu od 1. 9. 1965, právní subjektivitu získala k 1. 9. 1994. Jedná se o úplnou školu s 1. až 9. ročníkem. Objekt školy tvoří pět pavilonů vzájemně propojených koridory. Škola disponuje nově zrekonstruovanou tělocvičnou, novou sportovní halou, atletickým oválem, hřištěm a několika odbornými učebnami (IT, jazyky, F-Che, Vv, cvičná kuchyňka). Školu navštěvují hlavně žáci z Průhonic, Modletic, Nupak, Čestlic, Dobřejovic, ale i ze vzdálenějších obcí. Stabilně dochází ke zvyšování počtu žáků. Nemalý podíl tvoří cizinci. Kapacita školy je plně naplněná. Za poslední roky škola prošla celkovou modernizací. Všechny stávající pavilony jsou již opravené, vybavené novou technikou a nábytkem. Škola má tělocvičnu a novou sportovní halu. Ve školní družině je v letošním roce 7 oddělení a 8 vychovatelek.

	POČET TŘÍD	POČET ŽÁKŮ
1. stupeň	12	283
2. stupeň	11	286
CELKEM	23	569

K 30. září 2025 eviduje škola 81 žáků s přiznanými podpůrnými opatření dle Vyhlášky MŠMT č. 27/2016.

Učitelský sbor tvoří 40 pedagogů, 11 asistentek pedagoga u 17 žáků a 3 školní asistentky.

VEDENÍ ŠKOLY

Ředitelka školy:

Mgr. Ester Santolíková Štorková

Telefon:

+420 734 575 366

E-mail:

ester.storkova@zspruhonice.cz

Zástupkyně ředitelky pro 1. stupeň: Mgr. Bc. Romana Šilová
Telefon: +420 733 712 864
E-mail: romana.silova@zspruhonice.cz

Zástupce ředitele pro 2. stupeň: Mgr. Roman Navrátil
Telefon: +420 733 737 557
E-mail: roman.navratil@zspruhonice.cz

ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVISŤE

Na škole funguje školní poradenské pracoviště ve složení: výchovný poradce, metodik prevence, speciální pedagog a školní psycholožka. Tento tým pravidelně konzultuje dění ve škole na pravidelných poradách s vedením školy. Školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog a školní psycholožka jsou k dispozici žákům po celou dobu výuky dle potřeby. Rodičům nebo veřejnosti v době konzultačních hodin:

Školní metodička prevence: Mgr. Radka Jílková
Telefon: +420 733 712 863
E-mail: radka.jilkova@zspruhonice.cz
Konzultační hodiny: pondělí od 16 do 17 hod.

Výchovná poradkyně/spec. pedagožka: Mgr. Alena Randusová
Telefon: +420 733 712 860
E-mail: alena.randusova@zspruhonice.cz
Konzultační hodiny: pondělí od 16 do 17 hod.

Školní psycholožka: Bc. Michaela Klinderová
Telefon: +420 704 617 345
E-mail: michaela.mejdrova@zspruhonice.cz
Konzultační hodiny: pondělí od 8 do 16 hod.,
úterý od 8 do 11 hod. (po předchozí domluvě)

S pracovníky ŠPP si lze sjednat i jiný termín po předchozí telefonické domluvě. Ostatní učitelé a zaměstnanci školy s tímto týmem spolupracují.

V prostorách školy jsou na zdech zavěšeny dvě schránky důvěry, do kterých mohou žáci své dotazy či podněty vhadzovat. Dále byla pro všechny žáky i rodiče zřízena elektronická schránka důvěry (schranka.duvery@zspruhonice.cz). S jejím fungováním a užíváním byli všichni seznámeni. Další možností, jak vyhledat pomoc, je projekt Nenech to být, do kterého se škola zaregistrovala. Jedná se o anonymní on-line schránku důvěry, která je dostupná na internetových stránkách.

Garantem programu je okresní metodička prevence PPP SK Praha – západ Ing. Pavla Hemerková a oblastní metodik primární prevence PPP SK Praha–východ, odloučené pracoviště Sportovní 846/22, 101 00 Praha 10 - Vršovice, Mgr. Simona Trnková.

Ve škole dále působí Žákovský parlament. Zástupci 2. až 9. tříd se pravidelně scházejí s vedením školy na schůzkách, kde prezentují nové návrhy, nápady, ale i kritické připomínky. Společně se pak snaží řešit problémy týkající se každodenního života žáků školy.

3. ANALÝZA STAVU NA ŠKOLE (MONITORING)

Sledování situace ve škole je ze strany pedagogů a dalších zaměstnanců školy průběžné po celý školní rok. Ke zjištění aktuálního stavu rizikového chování žáků slouží dotazníková šetření, práce třídních i netřídních učitelů, připomínky dětí při jednání Žákovského parlamentu, podněty ze strany rodičů, samotných žáků a obyvatel Průhonic.

PRÁCE TŘÍDNÍHO UČITELE

- buduje vzájemný vztah důvěry se žáky,
- tvoří společně se žáky vnitřní pravidla třídy v souladu se školním řádem a důsledně dbá na jejich dodržování,
- podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy,
- spolupracuje se zákonnými zástupci žáků třídy,

- získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí,
- spolupracuje se školním metodikem prevence, výchovným poradcem a ostatními členy pedagogického sboru podílí se na realizaci ŠPP a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě při řešení problémů postupuje přesně podle krizového plánu školy,
- veškerá jednání s rodiči (telefonická, pozvání do školy, výchovné komise) zapíše do svých poznámek a v případě problému informuje metodika prevence.

OSTATNÍ VYUČUJÍCÍ A PRACOVNÍCI ŠKOLY

- spolupracují s třídním učitelem, výchovným poradcem a metodikem prevence,
- podílí se na pozorování tříd a odhalování případných forem rizikového chování
- spolupracují v metodických sdruženích,
- veškerá jednání s rodiči zapíší do svých poznámek a v případě problému informují metodika prevence.

ŘEDITEL ŠKOLY

- vytváří podmínky pro předcházení rizikovému chování žáků,
- schvaluje a kontroluje realizaci primárních aktivit,
- řeší společně s výchovnou poradkyní, metodiky prevence a pedagogy případné problémy.

SPOLUPRÁCE S RODIČI

- v rámci třídních schůzek se seznámí s ŠPP, krizovým plánem školy a možnostmi spolupráce s třídními učiteli, výchovnými poradkyněmi a metodiky prevence (konzultační hodiny, kontakty, webové stránky školy),
- seznámí se s postupem školy v případě řešení výchovných problémů.

PŘESTUPKY PROTI PRAVIDLŮM, PORUŠENÍ ŠKOLNÍHO ŘÁDU

V uplynulém školním roce školní poradenské pracoviště neřešilo žádnou závažnou situaci, při které by byla někomu způsobena závažná újma na zdraví či na majetku. Jednotlivé přestupky proti školnímu řádu byly řešeny hned na začátku, aniž by došlo k rozvoji

závažnějšího rizikového chování. Za celý školní rok bylo uděleno několik napomenutí třídního učitele a tři důtky ředitelky školy. I nadále byli zástupci školního poradenského pracoviště v kontaktu s pracovníky Odboru sociálně právní ochrany dětí v Říčanech a v Černošicích. Na žádost škola pro tento subjekt zpracovávala několik zpráv a doporučení pro potřeby soudů a lékařů.

4. CÍLE PREVENCE

Dlouhodobé cíle vytyčené pro tento školní rok:

- Jednou z hlavních priorit naší základní školy je vytvářet zdravé školní prostředí pro všechny žáky a samozřejmě i pro zaměstnance školy. Dobré třídní (školní) klima, tolerance a fungující vzájemné vztahy jsou základním předpokladem pro úspěšné vzdělávání a výchovu žáků.
- Vést žáky ke zdravému životnímu stylu a k odpovědnosti za vlastní chování.
- Rozvíjet u žáků sociální dovednosti (schopnost diskutovat, komunikovat, spolupracovat, dělat samostatná rozhodnutí).
- Učit žáky řešit konfliktní situace (asertivní chování, efektivní komunikace).
- Vést je ke schopnosti čelit tlaku vrstevníků a odmítat činnosti, které by mohly mít negativní důsledky.
- Posilovat sebedůvěru dětí, rozvíjet schopnost vypořádat se s odmítnutím, zklamáním a selháním.
- Seznámit je s možnostmi pomoci při osobních problémech.
- Informovat je přiměřeně věku o návykových látkách, jejich účincích a následcích užívání.
- Rozšířit právní vědomí žáků v oblasti trestního práva ve spojitosti s drogami, rizikovým chováním a trestní odpovědností od 15 let.
- Předcházet rizikovým jevům v chování jako je šikana, kyberšikana, agrese a rizikové sexuální chování.
- Předcházet projevům rasismu, vést žáky k porozumění a toleranci lidí odlišných národností a kultur.
- Rozpoznat a zajistit včasnou intervenci v případech: poruch příjmu potravy, domácího násilí, týrání a zneužívání dětí a ohrožování výchovy mládeže.

- Vést žáky ke smysluplnému využití volného času, aktivnímu odpočinku.
- Rozšířit znalosti o bezpečném pohybu v silničním provozu a na cyklostezkách.
- Monitorovat situaci ve škole z hlediska výskytu projevů rizikového chování.
- Motivovat rodiče k odpovědnosti za zdraví a výchovu svých dětí.
- Poskytovat poradenské služby žákům i rodičům.

Krátkodobé cíle vytyčené pro tento školní rok:

- Zvýšit pohybovou aktivitu při vyučování – pobyt na školním hřišti během velké přestávky, pohybové chvíle při výuce, zařazování vycházek a pěších výletů do výuky, maximální využití nové sportovní haly.
- Zavést předmět etická výchova (pilotně v 8. třídách).
- Setkávat se s žáky v třídnických hodinách.
- Využít nabídky filmů v programu „Jeden svět na škole“.
- Využít nabídku programů zaměřených na prevenci konkrétních projevů rizikového chování dětí, zejména na šikanu a kyberšikanu.
- Využít nabídku vzdělávacích pořadů s tematikou prevence rizikového chování dětí.
- Pracovat na třídních vztazích.
- Zajistit zájmové kroužky.
- Realizovat akce školy pro rodiče s dětmi – Dny otevřených dveří ve škole a školní družině, vánoční akademie, Sportovní odpoledne, Absolvent atd.).
- Uskutečnit 2 x ročně třídní schůzky a setkání žák x učitel x rodič (konzultace ve třech).
- Zajistit vzdělávací semináře pro pedagogy dle aktuální nabídky zaměřené na prevenci rizikového chování dětí.
- Zorganizovat projekt Škola před školou - odpolední návštěvy předškoláků ve škole pod vedením budoucí paní učitelky 1. třídy (konec školního roku).
- Zajistit návštěvu dopravního hřiště – žáci 4. a 5. třídy.
- Reprezentace školy – účast dětí na výtvarných a pěveckých soutěžích, dle aktuální nabídky.

5. CÍLOVÉ SKUPINY

Žáci 1.–2. ročníku:

- společné stanovení a užívání pravidel soužití mezi žáky a dospělými ve škole,
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti, posilování zdravého sebevědomí,
- posilování projevů vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry,
- objevování individuálních odlišností dětí a jejich tolerance dětským kolektivem,
- rozvoj schopností komunikace a diskuse ve skupině, řešení problémů a konfliktů,
- rozvoj schopností klást otázky, vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“.

Žáci 3.–5. ročníku:

- uvědomování si hodnoty vlastní osoby a posilování svého „já“ v pozitivním slova smyslu,
- učit se řešit stres a dodržovat životosprávu, poruchy příjmu potravy,
- posilovat schopnost spolupráce v kolektivu,
- uvědomování si vlastního zdravotního stavu, duševní, tělesné a sociální rovnováhy,
- vést žáky k aktivnímu využívání volného času se zaměřením na sport,
- posilovat schopnost a ochotu vzájemně si pomáhat, umět se podřídit možnostem skupiny,
- učit děti zvládat fyzicky náročné situace,
- uvědomování si základních pravidel společenského chování.

Žáci 6. ročníku:

- pravidla soužití v novém prostředí (přestup na 2. stupeň),
- naslouchání, osobní nasazení,
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečná,
- posilování důvěry ve vztahu žák – učitel,
- rozvíjení pravidel společenského chování,
- respektování ostatních, spolupráce ve skupině,
- posilování odmítavých postojů k šikanování, užívání alkoholu, omamných látek apod.
- řešení konfliktů, práce se stresem, zvládání emočně vypjatých situací.

Žáci 7. ročníku:

- stmelování vrstevnického kolektivu a upevňování vztahů v kolektivu třídy,
- posilování komunikačních dovedností,
- rozvíjení sociálních dovedností,
- uvědomování si přiměřenosti reakcí na zátěžové situace – puberta,
- umění vyrovnat se s neúspěchem a přijímání odpovědnosti za vlastní rozhodnutí,
- posilování obrany před manipulací, umění říci „ne“,
- posilování pravidel společenského chování,
- zvládání náročných fyzických a psychických situací,
- osvojení znalostí, právní povědomí.

Žáci 8. ročníku:

- trvalé upevňování vztahů v kolektivu vrstevníků,
- posilování komunikačních dovedností, nácvik efektivní komunikace,
- rozvíjení sociálních dovedností,
- rozvoj schopnosti přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí,
- prohloubení znalostí a právního povědomí,
- řešení konfliktů, práce se stresem, zvládání emočně vypjatých situací.

Žáci 9. ročníku:

- upevňování pozitivních postojů osobnostního i sociálního rozvoje,
- používání pravidel společenského chování,
- mediální hygiena, vliv reklamy,
- zdravé sexuální chování,
- zvyšování schopnosti odolávat nebezpečným situacím, krizím, stresu a dalším zátěžovým situacím, nevhodným způsobům chování,
- posilování odmítavých postojů k užívání omamných látek, projevům xenofobie, rasismu, antisemitismu,
- prohloubení znalostí a právního povědomí.

Zákonní zástupci žáků:

- Den otevřených dveří ve škole i ve školní družině – možnost zúčastnit se výuky,
- ŠPP a způsoby jeho realizace,
- školní a klasifikační řád a výchovná opatření při jeho nedodržování,
- postupy školy v případě výskytu rizikového chování,
- možnosti volnočasových aktivit pro žáky,
- konzultační hodiny ŠMP, VP,
- pravidelné konzultační hodiny všech pedagogů,
- odborné semináře

Učitelé a vychovatelky ŠD:

- aktuální informace v oblasti prevence na pravidelných provozních poradách,
- vyhodnocování stavu na pedagogických radách i mimo ně již zavedeným způsobem,
- účast na programech zaměřených na prevenci rizikových projevů chování u žáků,
- studium materiálů doporučených OMP, ŠMP,
- výměna zkušeností v oblasti prevence rizikového chování,
- důsledně monitorovat vztahy mezi žáky ve svém oddělení,
- využívat třídnických hodin a všech neformálních setkání k působení na žáky v rámci prevence rizikových projevů chování.

6. SPOLUPRÁCE S ODBORNÍKY A DALŠÍMI ORGANIZACEMI

- Obecní úřad Průhonice
- Sociálně-právní ochrana dětí v Říčanech (SPOD)
- PPP SK Praha-západ
- Pražská pedagogicko- psychologická poradna Praha (pobočka Říčany)
- Speciálně pedagogické centrum
- SVP Klíčov
- NAUTIS Praha
- Policie ČR
- Obecní policie Průhonice
- BESIP

- Cesta integrace (Mgr. Markéta Hubínková, DiS., vedoucí Centra primárních programů a Občanské poradny)
- Střední průmyslová škola strojní, Praha 5
- Etické fórum ČR
- MP Education, s. r. o.
- Hope4kids, z. s.
- MADIO z. s. – poskytovatel programů primární prevence
- PhDr. Eva Burdová – konzultantka a školitelka
- Anna Dubská – školní mentoring
- Jan Dubec – školní mentoring
- AidGame – První pomoc hrou
- Centrum Anabell – poruchy příjmu potravy
- Thomayerova nemocnice Krč
- Všeobecná zdravotní pojišťovna
- Poradna Magdala-Arcidiecézní charita Praha
- Zdravotníci.cz

7. METODY PŘI REALIZACI PREVENCE

- ŠVP - učební plány
- Projektové vyučování
- Školní a klasifikační řád
- Besedy, přednášky, diskuze, rozhovory
- Hry posilující psychiku, spolupráce ve skupině, brainstorming, nácvik verbální a neverbální komunikace a asertivního jednání, relaxační techniky
- Modelové interaktivní situace, metoda kritického myšlení
- Soutěže - vědomostní a sportovní
- Výlety, exkurze
- Třídní setkávání (Třída a já)
- Kulturní představení, výstavy
- Schránka důvěry, nástěnky, letáky pro žáky
- Žákovský parlament

- Informace rodičům a jejich zapojování do prevence
- Den otevřených dveří
- Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence
- Propagace ŠPP

8. ČASOVÝ HARMONOGRAM

Podrobný plán akcí je součástí přílohy. Průběžně bude aktualizován.

Všechny aktivity týkající se primární prevence budou probíhat po celý školní rok.

Specifická všeobecná prevence pro žáky ve výuce, která je součástí Školního vzdělávacího programu:

1. stupeň

Na prvním stupni se žáci s jednotlivými tématy setkají především v předmětech:

Třída a já, prvouka, přírodověda, vlastivěda, český jazyk, anglický jazyk, ale také v rámci tělesné výchovy a výtvarné výchovy.

2. stupeň

Na druhém stupni je práce náročnější. Učitelé musí vzájemně spolupracovat a uspořádat témata z oblasti prevence tak, aby nedocházelo k jejich překrývání a aby byla všechna probrána. Dle uvážení či v případě nově se vyskytnutého problému začleňují vyučující témata i mimo dané předměty či v rámci kulturních a sportovních akcí.

Předměty: Občanská výchova, Výchova ke zdraví, Český jazyk, Tělesná výchova, Výtvarná výchova, Dějepis, Chemie, Informatika, Třída a já

Prvouka: vhodné chování ve škole a ve společnosti, pravidla slušného chování, postavení v rodině, vztahy v rodině a její funkce, komunikace, mezilidské vztahy, chování k cizím lidem, volný čas, režim dne, péče o zdraví, krizové situace, přivolání pomoci, dopravní výchova

Přírodověda: základy rodinné a sexuální výchovy, sexuální zneužívání, prevence zneužívání návykových látek, osobní bezpečí, linka důvěry

Přírodopis: houby a zásady sběru, jedovaté rostliny, nebezpečné organismy, ochrana zdraví, zásady první pomoci, zdraví a nemoc, hygiena, kouření, alkohol, drogy, léky, pohlavní choroby, civilizační choroby, zdravý životní styl

Tělesná výchova: využití volného času, mezilidské vztahy, seberealizace, sebepoznávání, řešení problémů, rozhodovací schopnosti, spolupráce, hra fair play, dopravní výchova

Český jazyk: volné zařazování témat do hodin slohu, sebepoznávání a sebepojetí – slohová a literární výchova, zapojení žáků do literárních soutěží a kulturních akcí

Cizí jazyk: komunikace, multikulturalita

Občanská výchova: volný čas a nabídka kulturních institucí, ochrana duševního vlastnictví, globální společenské problémy, člověk a morálka, člověk a dospívání, hledání sebe sama, náročné životní situace, právní řád, právní ochrana, trestní právo, příprava na pracovní uplatnění, sociální politika státu, životní perspektivy, šikana, rasová diskriminace, sexuální výchova, problémy orientace, problémy zneužití návykových látek

Zeměpis: životní úroveň, život různých kultur, rasismus, xenofobie

Dějepis: lidské rasy, projevy rasismu a antisemitismu, národní nesnášenlivosti

Výchova ke zdraví: péče o zdraví, zdravý životní styl, zdraví a životní prostředí, mezilidské vztahy (sebepoznávání, vztahy, respektování, empatie, naslouchání, kooperace, komunikace, psychické a sociální zranění, rizika předčasné sexuální zkušenosti), rizika závislostí (léky, chemické látky), zneužívání dětí, posilování duševní odolnosti, základy duševní a tělesné hygieny

Chemie: bezpečné zacházení s chemickými látkami, výstražné symboly, první pomoc

ICT: rozšiřování všeobecného přehledu, vyhledávání informací, práce s vyhledávači, bezpečnost na internetu, kyberšikana

Třída a já: ŠVP

9. EVALUACE ŠPP

Program prevence rizikového chování žáků pro školní rok byl sestaven školní metodičkou prevence ve spolupráci s ostatními pracovníky Školního poradenského pracoviště. Jako součást vzdělávání byl schválen ředitelkou základní školy.

I v tomto školním roce byl preventivní program založen na podpoře vlastní aktivity žáků, jejich rozvoje a vytváření zdravých životních návyků. Do pestrosti forem preventivní péče s žáky se zapojil celý pedagogický sbor i ostatní zaměstnanci školy. Zásady zdravého životního stylu byly uplatňovány při výuce všech předmětů i mimo ni, na výletech, exkurzích, soutěžích, kterých se žáci účastnili. Prevence rizikového chování žáků byla také zapracována do „Plánu třídnických hodin“ napříč všemi ročníky.

Začátkem školního roku proběhl v 6. ročnících dvoudenní adaptační program. Jeho cílem bylo nastartovat spolupráci a dobré vztahy mezi spolužáky navzájem a seznámení žáků a novými třídními učiteli.

V oblasti prevence škola během roku spolupracovala i s vnějšími subjekty. Jednalo se o společnost **AidGame** organizující kurzy první pomoci nejen pro žáky, ale i pro zaměstnance školy, dále o **Poradnu Magdala**, která svoji prevenci zaměřuje na nebezpečí násilí v blízkých vztazích s využitím filmu *Zuřivec*. Škola také pokračovala ve spolupráci s pojišťovnou **VZP** a jejím projektem „VZPoura úrazům“. Žáci 4. ročníků absolvovali kurzy dopravní výchovy organizované společností **Cesta integrace, o.p.s.** a **Dětským dopravním hřištěm Říčany**. Nově se škole podařilo navázat kontakt s **Centrem Anabell** zabývajícím se problematikou poruch příjmu potravy. Se všemi subjekty škola plánuje pokračovat ve spolupráci i v následujícím školním roce.

Nelze zapomenout na akce zaměřené na mediální výchovu, při kterých škola nově spolupracovala se společnostmi **T-Mobile**, **Fakescape**. Během workshopu s názvem *Dezinfombies* si žáci 7.a 8. ročníků seznamovali s technikami ověřování obrazových a textových informací na internetu, s vlivy emocí na kritické myšlení, a byli upozorněni na to, jak jde s informacemi manipulovat.

Do preventivních aktivit se ve druhém pololetí velmi aktivně zapojila školní psycholožka, která v rámci působení ve školním poradenském pracovišti přispívala ke zlepšování třídního i školního klimatu.

Rodiče byli o aktivitách školy v oblasti prevence informováni v rámci pohovorů o prospěchu a chování žáků, z webových stránek školy nebo byli přímo kontaktováni přes pracovníky Školního poradenského pracoviště.

Mezi nejčastější problémy, které Školní poradenské pracoviště v uplynulém školním roce řešilo, bylo nerespektování pravidel školy žáky, vztahové problémy ve třídách a problémy mezi žáky a vyučujícími. Škola také zaznamenala stále zvyšující se nárůst psychických problémů žáků, a to v oblasti školní, rodinné i osobnostní. Ve spolupráci s vedením školy, výchovnou poradkyní, školní metodičkou prevence, školní psycholožkou, třídními učiteli, zákonnými zástupci žáků a dalšími organizacemi (PPP, SVP, OSPOD, SPC a Policie ČR) se škole podařilo většinu těchto problémů stabilizovat nebo vyřešit.

10. SEZNAM ZÁKLADNÍCH NOREM V OBLASTI PREVENTENCE

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti MŠMT na období 2019–2027
- Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2021
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním pro období 2019–2027
- Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016–2020
- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky „Zdraví pro všechny v 21. století“ (usnesení vlády č. 1066/2002 Sb.)
- Plán primární prevence rizikového chování dětí a mládeže ve Středočeském kraji 2019–2021

Zákony

- č. 561/2004 Sb. (Školský zákon)
- č. 563/2004 Sb. (o pedagogických pracovnících)
- č. 383/2005 Sb. (změna 106/2002 o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních)

- č. 379/2005 Sb. (o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami)
- č. 109/2002 Sb. (o zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a zařízeních preventivně-výchovné péče)

Vyhlášky

- č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- č. 116/2011 Sb. - Novela vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (soubor pedagogicko-organizačních informací č. j. 12295/2005-20)
- č. 147/2011 Sb. – Novela vyhlášky č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

Metodické pokyny a doporučení

- 22 294/2013-1 Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních
- 21 149/2016 Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- 10 194/2002 Metodický pokyn při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví
- 14 423/1999 Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance
- 25 884/2003 Metodický pokyn spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané
- 21291/2010-28 Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže
- Publikace k primární prevenci – Kyberšikana – manuál pro učitele (i rodiče)

Podklady školy

- Školní řád (Klasifikační řád)
- Školní preventivní program (Krizový plán)
- Pedagogické rady

11. ŘEŠENÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ VE ŠKOLE

Postupy školy při výskytu návykové látky (alkohol, tabákové výrobky, marihuana) či rizikového chování (šikana, kyberšikana, krádež, vandalismus, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, domácí násilí a syndrom CAN, záškoláctví) ve škole jsou podrobně popsány v přílohách tohoto dokumentu. V případě výskytu jiného, zde nejmenovaného rizikového chování, bude škola postupovat podle doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č. j.: 21291/2010-28.

12. VYBRANÁ ZAŘÍZENÍ POSKYTUJÍCÍ POMOC VE STŘEDOČESKÉM KRAJI A V HLAVNÍM MĚSTĚ PRAHA

- **Nadace Naše dítě - pomoc týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem**, Ústavní 91/95, 181 21 Praha 8, nadace@nasedite.cz, www.nasedite.cz
- **Dětské krizové centrum - pomoc při řešení výchovných a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě**, 241 484 149, problem@дитеkrize.cz, www.ditekrize.cz
- **Sdružení Linka bezpečí dětí a mládeže**, 800 155 155, lb@linkabezpeci.cz, www.linkabezpeci.cz
- **Linka Vzkaz domů**, 800 111 113
- **Linka bezpečí**, 800 155 555
- **Nízkoprahové zařízení Drop In**, Karolíny Světlé, Praha 1, tel.: 222 221 124
- **Právní poradna A.N.O.**, Koněvova 95, Praha 3 - Žižkov, tel.: 222 582 932
- **Detoxifikační jednotka při VFN Apolinář**, Apolinářská 4, Praha 2, tel.: 224 968 204
- **Institut Filia – centrum primární prevence**, Sokolská 26, Praha 2, tel: 224 261 646
- **TeenChallenge**, Chlumova 15, Praha 3, tel.: 777 705 165
- **Život bez závislosti**, K Výtopně1224, Praha 516, tel.: 602 255 508

- **Prev-Centrum**, Meziškolská 1120/2, Praha 6, tel.: 242 489 335
- **Sananim**, Novovysočanská 604/A, Praha 9, tel.: 284 826 844
- **Středisko pro mládež Klíčov**, Čakovická 51, Praha 9, tel.: 604 634 605
- **Centrum pro rodinu Drop in**, Litevská 8, Přípotoční 3, Praha 10, tel: 271 721 040
- **K-centrum**, Máchova 400, Benešov, tel.: 317 728 880
- **Kontaktní centrum Helianna**, Galetova 429, Mladá Boleslav, tel.: 326 322 817
- **Semiramis**, Velké Valy 995, Nymburk, tel.: 325 514 424
- **www.reknidrogamne.cz**
- **www.kourenistop.cz**
- **www.stop-koureni.cz**
- **www.nekuratka.cz**
- **www.stopdrinkingadvice.org**
- **www.minimalizacesikany.cz**
- **www.kybersikana.eu**
- **www.anabell.cz (poruchy příjmu potravy)**
- **www.modralinka.cz**
- **www.prevence-praha.cz**
- **www.poradenskecentrum.cz**

V Průhonicích dne 30. září 2025

Vypracovala školní metodička prevence Mgr. Radka Jílková:

Souhlasí ředitelka školy Mgr. Ester Santolíková Štorková:

13. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Plán akcí primární prevence Školní rok 2025/2026 (I. pololetí)

Měsíc	Ročník	Akce		Zajistí
Srpen	Pedag. sbor	Teambuilding – vztahy na pracovišti, povinnosti pedagog. pracovníků, Vztah rodiče-žák-škola, Etická výchova I.	Klima v pedagog. sboru, spolupráce škola-žák-rodič, práce s nadanými žáky	vedení ZŠ, ŠPP, lektori etické výchovy
Září	1.–9.	Seznámení se školním a klasifikačním řádem, tvorba pravidel chování ve třídě, seznámení s novými žáky a pedagogy	Školní klima	třídní učitelé, ŠPP
	1.–5.	- Třída a já (každé pondělí) – Třídní pravidla - Volby do žákovského parlamentu - Vzájemné vztahy v třídním kolektivu - Tvoření sociálních skupin a podskupin - Sebepoznávání - Týmová spolupráce - teorie	Třídní klima	třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP, koordinátor škol. parlamentu
	6.–9.	- Třída a já (každé pondělí) – Třídní pravidla - Volby do žákovského parlamentu - Vzájemné vztahy v třídním kolektivu - Tvoření sociálních skupin a podskupin - Sebepoznávání - Týmová spolupráce – teorie - Základy etické výchovy	Třídní klima	třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP, koordinátor škol. parlamentu
	1.,4.,6.	Vztahy žák x nový třídní učitel	Vztahy v třídním kolektivu	třídní učitel, VP, ŠP
	6.	Adaptační den	Vztahy v třídním kolektivu	tř. učitelé, ŠP
	Volení zástupců tříd	Školní parlament – pravidelná setkání	Komunikační dovednosti, řešení problémů, plánování akcí školy	A. Cihlářová L. Fatrlová
	1.–2.	Průběžně během 1. pololetí - Kočičí zahrada	Sociální dovednosti	třídní učitelky
	3.–4.	Průběžně během 1. pololetí - Jablíkovi kamarádi	Sociální dovednosti Emoce, komunikace, vztahy, prevence šikany, zvládání změny a ztráty	třídní učitelky
	1.–9.	Běh pro Debru (Nemoc motýlích křídel)	Ochrana zdraví, etická výchova	třídní učitelky
	4.	- Dopravní výchova - Bezpečně na kole	Dopravní výchova	Cesta integrace (Říčany)
	4.-7.	Program v rámci projektu OP Jak II.	Komunikační a sociální dovednosti, primární prevence	Projekt Jak

	7.	• Jsi online II.	Osobní bezpečí, sociální sítě, kyberšikana	MP edu.s.r.o.
	9.	• Volba povolání – úvodní informace o přijímacích zkouškách	Volba povolání	A. Randusová
	ŠD	• Seznámení žáků v odděleních, tvorba pravidel, seznámení s vnitřním řádem ŠD	Školní klima	Vychovatelé ŠD
Říjen	1.–5.	Třída a já (každé pondělí) – Sociální dovednosti	Komunikační a sociální dovednosti, osobní bezpečí	Třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP
	6.–9.	• Třída a já (každé pondělí) – Sociální dovednosti	Komunikační a sociální dovednosti, osobní bezpečí	Třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP
	1.–3.	Bezpečné chování – cesta do školy, bezpečně na kole	Ochrana zdraví	Třídní učitelky
	3.-4.	• Na světě nejsi sám	Sociální dovednosti, ochrana zdraví	MP edu.s.r.o.
	6.	• Nechte mě být – šikana“ – preventivní film	Prevence šikany	Třídní učitelé
	6.-9.	• Běh pro Debru - přednáška	Sociální dovednosti, ochrana zdraví	Debra
	9.	• Volba povolání – SŠ s talentovou zkouškou	Volba povolání	A. Randusová
	1.–9.	• Psychologická podpora, nebezpečí sebepoškozování a sebevražd	Osobní bezpečí	M. Klinderová
	Pedag. sbor	• Etická výchova II. část	Sociální dovednosti	Lektoři etické výchovy
	ŠD	Kultura stolování, hygienická pravidla	Sociální dovednosti, ochrana zdraví	Vychovatelé ŠD
Listopad	1.–5.	• Třída a já (každé pondělí) – Sociální a morální rozvoj, řešení konfliktů	Komunikační a sociální dovednosti	Třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP
	6.–9.	• Třída a já (každé pondělí) – Sociální a morální rozvoj, řešení konfliktů	Komunikační a sociální dovednosti	Třídní učitelé, ŠPP, VP, ŠP
	4.–5.	• Sociální sítě, nebezpečí pornografie	Osobní bezpečí	Policie ČR
	7.	• Zdravý životní styl, režim dne	Ochrana zdraví	R. Jílková, ŠMP
	9.	• Veletrh středních škol	Volba povolání	Třídní učitelé
	6.	• Domácí násilí	Osobní bezpečí	A. Randusová, VP
	1.–9.	• Psychologická podpora, nebezpečí sebepoškozování a sebevražd	Osobní bezpečí	M. Klinderová
	Pedag. sbor	• Umělá inteligence	Komunikační dovednosti, sociální sítě	Úřad práce
	ŠD	• V zdravém těle zdravý duch	Ochrana zdraví	Vychovatelé ŠD
Prosinec	1.–5.	• Den řemesel – výroba vánočních předmětů	Klima třídy/školy	Klima třídy/školy

	1.–5.	• Třída a já (každé pondělí) – Týmová spolupráce –vánoční jarmark	Prevence SPJ	Třídní učitelé
	6.–9.	• Třída a já (každé pondělí) – Týmová spolupráce –vánoční jarmark	Prevence SPJ	Třídní učitelé
	1.–3., MŠ	• Mikuláš – program pro mladší spolužáky	Vztahy/klima	Vedení školy
	1.–9.	• Vánoční besídky	Klima školy	Třídní učitelé
	ŠD	• S čerty nejsou žerty	Klima oddělení, vztahy v kolektivu	Vychovatelé ŠD
Leden	1.–5.	• Třída a já (každé pondělí) – Sebereflexe. Vzory v životě	Prevence SPJ	Třídní učitelé
	6.–9.	• Třída a já (každé pondělí) – Sebereflexe. Vzory v životě	Prevence SPJ	Třídní učitelé
	2. stupeň	Lyžařský výcvik	Školní klima, péče o zdraví	E. Santolíková Štorková, D. Zmeškal, A. Randusová
	ŠD	• Cestování zapokladem Naše obec	Multikulturní vých. vlastenectví	Vychovatelé ŠD

Příloha č. 2 Šikana

Program proti šikanování, krizový plán (vychází z MP MSMT-21149/2016)

Charakteristika šikanování

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje výchovné a vzdělávací cíle školy. Protože se šikana vyskytuje téměř na každé škole, je třeba tomuto jevu předcházet vytvářením dobrých vztahů mezi žáky a vzděláváním pedagogických pracovníků.

Šikanování lze charakterizovat jako jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Z právního hlediska můžeme šikanou označit takové úmyslné jednání, které útočí na lidskou důstojnost oběti.

Projevy šikany

Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení dělí projevy šikanování do následujících skupiny:

- projevy verbální přímé a nepřímé - psychická šikana, ke které patří také kyberšikana
- projevy fyzické přímé a nepřímé - fyzická šikana
- projevy aktivní a pasivní.

Stádia šikanování

Porucha vztahů mezi spolužáky, kterou označujeme pojmem šikana, se vyvíjí postupně od málo nápadných projevů až po nejhorší podobu. Tento vývoj můžeme podle Michala Koláře rozdělit na pět vývojových stupňů.

První stupeň (zrod ostrakizmu) Ostrakizmus se může projevit téměř v každé skupině. Podmínky jeho vzniku mohou být zcela běžné a nenápadné. V každé skupině se objevují jedinci, kteří se nacházejí na tzv. sociometrickém chvostu. Patří mezi málo vlivné a oblíbené. Pokud se cíleně nepracuje se vztahy členy skupiny, zakoušejí tito členové prvky šikanování tzv. ostrakizmus. Ostatní se s nimi nebaví, protože by to mohlo ohrozit jejich pozici, odmítají je, pomlouvají a dělají na jejich účet různé legrácky. Jedná se o zárodečnou formu šikanování.

Druhý stupeň (fyzická agrese a přitvrzování manipulace) Ostrakizmus může přerůst do dalšího vývojového stupně v situacích, kdy: ve skupině stoupá napětí např. před očekávanou těžkou písemkou a spolužáci si na ostrakizovaných žácích odreagovávají svoje nepříjemné pocity, žáci z nudy nebo z potřeby zamaskovat svoji nejistotu vymýšlejí a přitvrzují zábavu na úkor nejzranitelnějšího spolužáka, se v jedné třídě sejde několik agresivních žáků, kteří používají násilí pro uspokojování svých potřeb a mají potřebu opakovat si pocit moci nad slabším a bezbranným.

Pokud jsou počáteční pokusy o šikanování trpěny, může šikana přerůst do pokročilých stupňů. Jestliže jsou však mezi členy skupiny kamarádské vztahy a projevuje se mezi nimi soudržnost, pak jsou pokusy o šikanování neúspěšné.

Třetí stupeň (vytvoření jádra)

V případě, že skupina umožnila opakování pokusů o šikanování některých svých členů, přechází šikana do třetího vývojového stupně. Z jednotlivých agresorů se vytvoří skupinka „úderné jádro“. Členové jádra začnou spolupracovat a opakovaně šikanovat nejvhodnější oběť. Vhodnými oběťmi jsou žáci, kteří byli ostrakizováni. Skupina se rozdělí na různé podskupiny. Pokud se nevytvoří stejně vlivná a silná pozitivní podskupina ze slušných žáků jako je skupina agresorů, může šikana nerušeně pokračovat. V praxi se podskupiny charakterově slušných žáků nevyskytují příliš často. Pokud se však vytvoří, jsou jejich členové v nevýhodě vůči agresorům už tím, že na rozdíl od nich respektují pravidla.

Čtvrtý stupeň (většina přijímá normy agresorů) Jestliže činnost jádra agresorů může nerušeně pokračovat, dojde k tomu, že většina skupiny přijme za vlastní jejich normy a ty se stanou nepsaným zákonem skupiny.

V této fázi se i mírní a ukáznění žáci aktivně podílejí na týrání spolužáka a prožívají přitom uspokojení.

Pátý stupeň (totalita neboli dokonalá šikana)

V této fázi jsou již normy agresorů přijaty a respektovány téměř všemi členy skupiny. Dochází k rozdělení skupiny na dvě části, které M. Kolář pojmenoval jako otrokáře a otroky. Agresoři se sami označují jako mazáci, kingové, nadlidé atd. Oběti jsou označovány jako bažanti, poddaní, podlidé atd. Otrokáři využívají na otrocích vše. Od materiálních věcí (oblečení, peníze, osobní věci) přes jejich city, školní znalosti až k rozumovým schopnostem. Přitom jim způsobovat bolest, proti které se otroci nedovedou bránit. Ti se stávají závislejší a ochotnější cokoliv dělat. Členové skupiny, kteří původně se šikanou nesouhlasili, přihlížejí nebo se zapojují do týrání. Násilí nabírá na brutalitě a je považováno za normální chování nebo za vhodnou legraci. Otroci se snaží vyřešit svoji situaci opakovanými nemocemi, neomluvenou absencí, odchodem ze školy a v nejhorších případech pokusy o sebevraždu.

Varovné signály

Ve třídách, ve kterých se vyskytuje šikana, mohou být učitelé jedni z posledních, kteří se o tom dozvědí. Je to způsobeno tím, že ve většině případů všichni žáci třídy ctí nepsaný zákon, že se „bonzovat“ učiteli nemá. Kdo tento zákon přestoupí, bývá odsouzen celou třídou. Pokud se žáci, kteří jsou šikaně přítomni, ale nezúčastňují se jí, svěří svým rodičům, ti velmi často mlčí. Rodiče šikanovaných žáků bývají často přemlouváni svými dětmi, aby si ve škole nestěžovali. Šikanované děti mají strach z odplaty ze strany agresorů. Z těchto důvodů je třeba, aby byl učitel schopen sám rozeznat příznaky šikany. Na to, zda je dítě šikanováno, mohou učitele upozornit přímé i nepřímé příznaky šikany.

K přímým projevům šikany patří:

- posměšné poznámky na adresu dítěte, ponižování, pokořující přezdívka, nadávky, žerty na účet dítěte;
- nepřátelská nebo pohrdavá kritika dítěte;
- šťouchání, strkání, honění a rány určené stále stejnému dítěti;
- příkazy, které dítě dostává od ostatních a plní je;
- rvačky, ve kterých je jeden z účastníků výrazně slabší a snaží se utéct.

Mezi nepřímé projevy šikany patří:

- dítě nemá kamarády a je o přestávkách často samo nebo vyhledává blízkost učitelů;
- při týmových sportech není o dítě zájem a zbývá mezi posledními;
- pokud má dítě mluvit před třídou, je nejisté a vystrašené;
- dítě je stísněné, nešťastné a mívá blízko k pláči;
- zhoršuje se jeho školní prospěch a nesoustředí se při vyučování;
- dítě má často poškozené nebo rozházené věci, někdy i zašpiněný nebo poškozený oděv;
- do třídy často vchází až s učitelem;
- dítě nedovede uspokojivě vysvětlit původ škrábanců, modřin nebo odřenin na svém těle;
- žák má nadměrnou omluvenou absenci.

Jednotlivé samostatné nepřímé příznaky mohou patřit k běžnému dění ve třídě. Pokud se ale u určitého dítěte ve třídě některé z nich objevují opakovaně, nebo pokud se současně vyskytnou u dítěte větší počet těchto projevů, může to signalizovat šikanu daného dítěte.

Doporučení rodičům

Rodiče si mohou navíc všimnout dalších příznaků, které naznačují, že je jejich dítěti ubližováno nebo je přímo šikanováno. K nim patří:

- dítě nemá žádného kamaráda a ani za ním domů nepřicházejí spolužáci;
- dítě není zváno na návštěvu k druhým dětem;
- ráno dítě odkládá odchod do školy a je možné na něm pozorovat stísněnost a strach;
- často si stěžuje na bolesti břicha nebo hlavy a snaží se zůstat doma;
- prosí o odvoz autem při cestě do školy a ze školy;
- domů nechodí nejkratší cestou;
- doma je dítě smutné, objevují se výkyvy nálad, ale odmítá se svěřit s tím, co ho trápí;
- dítě má neklidný spánek;
- dítě je nečekaně agresivní k sourozencům a v některých případech projevuje zlobu i vůči rodičům;

- dítě ztrácí zájem o učení;
- dítě často žádá o peníze a neumí věrohodně vysvětlit, na co je potřebuje;
- často ztrácí osobní věci.

Jestliže učitel nebo rodič nabude přesvědčení o tom, že je dítě šikanované, je třeba šikanu vyšetřit a zasáhnout proti ní.

Škola a prevence šikanování

Škola záměrně vytváří bezpečné prostředí, podporuje solidaritu, spolupráci a toleranci mezi žáky. Vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit školy. Rozvíjí mezilidské vztahy mezi žáky, podporuje etické jednání a okamžitě řeší zárodečné formy šikanování. Ve školním řádu má jasně stanovená pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení. Každoročně provádí dotazníkové šetření zaměřené na odhalování šikany mezi žáky. Třídní učitelé zařazují do hodin osobnostně sociální výchovy aktivity podporující pocit sounáležitosti mezi žáky třídy. Škola má vytvořen vlastní Program proti šikanování, jehož hlavní součástí je Krizový plán proti šikaně.

Krizový plán proti šikaně

Plán č. 1 Škola dokáže řešit situaci vlastními silami

Jedná se o objevení a řešení šikany v počátečních stádiích vývoje. V těchto případech bude škola postupovat takto:

Při objevení problému (informace od rodičů, žáků, vlastním pozorováním) bude informován třídní učitel a ředitel školy. Dále bude informován metodik prevence, výchovný poradce a školní psycholog. Tuto šikanu řeší metodik prevence (případně výchovný poradce) ve spolupráci s třídním učitelem a ředitelem školy. Zápisy z rozhovorů a řešení šikany založí školní metodik do své agendy.

V první fázi bude stanovena forma šikany a bude proveden odhad závažnosti onemocnění skupiny. Dále bude probíhat vlastní vyšetřování šikany podle následujícího schématu:

- 1. Proběhnou rozhovory s informátory a obětí.** Důležité je chránit zdroj informací. Rozhovory budou probíhat individuálně a musí být provedeny tak, aby o nich ostatní nevěděli (je nutné předpokládat pomstu agresorů). Z rozhovorů bude proveden zápis.
- 2. Nalezení vhodných svědků.** Cílem je následné ověření informací.
- 3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky** - rozhovory jsou vedeny individuálně. V případě potřeby proběhne konfrontace při protichůdných informacích max. 2 žáků spolu. Z rozhovorů je proveden zápis.

Je nepřijatelné společné vyšetřování agresorů a svědků nebo konfrontace oběti s agresory.

Během rozhovorů je třeba nalézt odpovědi na následující otázky:

- *Kdo je obětí, případně kolik je obětí?*
- *Kdo je agresorem, případně kolik je agresorů?*
- *Kdo je aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?*
- *Co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím?*
- *Jak dlouho šikanování trvá?*
- *K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?*

- 4. Ochrana oběti** – bude věnována zvýšení pozornost školnímu klimatu a zpřísněny dohledy. Během přestávek bude dohlížející pedagog častěji nahlížet do třídy.

- 5. Ze zjištěných informací bude provedena předběžná diagnóza a zvolen jeden ze dvou typů rozhovoru:**

- a) rozhovor a obětmi a rozhovor s agresory* (směrování k metodě usmíření)
- b) rozhovor s agresory* (směrování k metodě vnějšího nátlaku).

- 6. Realizace vhodné metody:**

- a) metoda usmíření* (Důraz je kladen na řešení problému, domluvu a usmíření mezi aktéry šikanování. Trestání se zde nekoná. Prostřednictvím sdílení odlišných pocitů jednotlivých aktérů a podporováním schopnosti agresora vcítit se do své oběti a mít s ní soucit, je společně hledána náprava vztahu.)
- b) metoda vnějšího nátlaku* (Řešení chování agresora proběhne formou výchovného pohovoru nebo výchovnou komisí složenou z vedení školy, školního metodika prevence,

výchovného poradce a třídního učitele a v případě potřeby dalšího odborníka. V obou případech jsou kromě agresora přítomni jeho rodiče.)

Je vhodné dodržovat následující posloupnost vedení jednání:

1. *seznámení rodičů s problémem,*
2. *postupné vyjádření všech pedagogů,*
3. *vyjádření žáka,*
4. *vyjádření rodičů,*
5. *rozhodování komise za zavřenými dveřmi,*
6. *seznámení rodičů a žáka se závěrem komise.*

Z jednání bude proveden zápis. V závěru se rodiče vyjádří souhlasem či nesouhlasem s navrhovaným řešením. Rodičům bude nabídnuta pomoc školního psychologa či jiné vhodné instituce.

7. Třídní hodina – Třída a já

- a) *efekt metody usmíření*
- b) *oznámení o potrestání agresorů před celou třídou.*

8. Řešení případu šikany ze strany oběti – proběhne rozhovor se zákonnými zástupci oběti za účasti třídního učitele, školní metodika prevence, výchovného poradce a ředitele školy. Při rozhovoru budou zákonní zástupci seznámeni se závěry zjištění a dojde k domluvě na dalším postupu - způsob ochrany oběti a další nutná opatření. Bude nabídnuta pomoc školního psychologa případně další instituce.

9. V případě potřeby bude svolána třídní schůzka, na které škola seznámí rodiče s řešením případu.

10. Práce s celou třídou – ve třídě dojde k uzavření celé záležitosti. Výstupem práce se třídou bude nastavení takových pravidel chování třídy, která zamezí možnost opakování šikany. Zajistí třídní učitel a metodik prevence. O výsledku budou informovat kolegy a vedení školy. Třída bude dlouhodobě sledována.

Plán č. 2

Řeší případy pokročilé šikany s neobvyklou formou, které **škola nedokáže vyřešit sama** a potřebuje pomoc specializovaných institucí (PPP, SVP) a Policie ČR.

V těchto případech bude škola postupovat takto:

1. Zvládnutí vlastního šoku - odhadne závažnost a formu šikany.
2. Oběti poskytne bezprostřední ochranu, bude zastaveno násilí.
3. Informování ostatních pedagogů a vedení školy.
4. Zajistí dozor nad ostatními žáky tak, aby se nemohli domluvit na křivé výpovědi.
5. Pokračuje pomoc a podpora oběti (přivolání lékaře).
6. Oznámí případ na Policii ČR a bude navázán kontakt se specialistou na šikanování.
7. Informuje rodiče.
8. Dohodne další postup s Policií, SPOD...

Výchovná opatření

Pro potrestání agresorů lze užít běžná výchovná opatření:

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- snížení známky z chování.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, příp. pobyt v diagnostickém ústavu
- ředitel podá návrh SPOD k zahájení práce s rodinou
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

Příloha č. 3 Kyberšikana (MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Charakteristika kyberšikany

Kyberšikanu definujeme jako úmyslné zneužití informačních komunikačních technologií, zejména mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Ze své podstaty má mnohem větší dosah než šikana, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

Typy kyberšikany:

1. přímá: útočník -- oběť
2. v zastoupení: útočník – třetí osoba – oběť

Postup řešení

Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví. Vychází z postupu řešení šikany (viz výše) a dokumentu MŠMT (příloha 7).

1. kvalitní odhad situace (zvládne škola řešit vlastními prostředky nebo postoupí jinému subjektu)
2. ochrana oběti
3. zajištění dostupných důkazů s podporou IT
4. vyšetření situace
5. volba opatření
6. informování zákon. zástupců
7. závěrečné zhodnocení
8. konečný verdikt – postih

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (SPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyzoomět SPOD.

Příloha č. 4 Krádež (MŠTMT č. j.: 21291/2010-28)

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Předmětem krádeže bývá de facto cokoli, co někdo může potřebovat. Hmotná škoda není vždy rozhodující, protože pro majitele mají některé předměty osobní a emocionální hodnotu.

Krádeže jsou protiprávním jednáním, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

Nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Žákům se doporučuje cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, do školy nebo školského zařízení nenosit.

Výše škody

- trestný čin (škoda od 5 000 Kč výše),
- přestupek (škoda do 5 000 Kč),
- trestný čin (škoda menší než 5 000 Kč, ale bylo použito násilí) – vypáčená skříňka, šatna, šuplík, nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci – loupež, jedná se vždy o trestný čin.

Postup řešení krádeže

1. Pedagog o krádeži neprodleně informuje vedení školy.
2. O události škola pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného.
3. Podle výše škody rozhodne o dalším postupu
 - A. Věc předat orgánům činným v trestním nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.
 - B. Řešit záležitost na půdě školy
 1. viník se přiznal
 2. velmi nízká škoda v řádu korun
 - informovat zákon. zástupce poškozeného,
 - provést šetření, zjistit viníka, případně pohovor s viníkem,
 - zjištění důvodů tohoto chování (příčin),
 - informování zákon. zástupce viníka,
 - stanovení způsobu náhrady škody,
 - pořídít záznam z jednání, navrhnout opatření,
 - krádež se opakuje, nahlásit věc na SPOD.

Příloha č. 5 Vandalství (vychází z dokumentu MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity.

Jedná se buď o významné útoky na věci, které mají za následek **jejich úplné zničení** (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení) **nebo významné poškození** (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, popsané a polité učebnice, oloupané nejružnější rohy, nalepený toaletní papír na stropě apod.)

Postup řešení

1. Pedagog o škodě informuje vedení školy.
2. O způsobené škodě provede záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – co - kdy – kde – jak – proč – čím...
3. Informuje zákonné zástupce.
4. Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhat po tom, kdo ji způsobil. U nezletilých potom po jejich zákonném zástupci. **U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, preferovat tento způsob náhrady škody.**
5. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu a ten, kdo ji způsobil, není ochotný škodu nahradit, nahlásit věc Policii ČR a oznámit jí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
6. Poškozování se opakuje, nahlásit věc na SPOD
7. Pořídít záznam z jednání, navrhnout opatření

Příloha č. 6 Návykové látky (omamné psychotropní látky)

(vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Návykové látky – drogy, alkohol, tabákové výrobky, OPL

Omamné a psychotropní látky (OPL)

- marihuana, pervitin, heroin, těkavé látky, syntetické drogy

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace návykových, omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Postup řešení

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci nebo distribuci návykové a OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v této činnosti zabránit.
2. Návykovou nebo OP látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci či distribuci pokračovat. Nepodrobuje ji žádnému testu na chemické složení, a jak to bude možné, odevzdá vedení školy pro případ důkazu. Splní oznamovací povinnost k vedení školy.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem návykové nebo OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, zajistí vyjádření žáka a vyzoomí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování a není schopen dbát pokynů učitele, vyzoomí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyzoomí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval návykovou nebo OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
9. Současné splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.
10. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. V případě podezření na intoxikaci žáka může zástupce vedení školy provést orientační test na přítomnost návykové nebo OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
12. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem návykové nebo OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.
13. O celé věci pedagogický pracovník vypracuje záznam a předá ho vedení školy k dalšímu projednání.
14. Z konzumace návykové nebo OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání návykových a OPL je porušením školního řádu.

Alkohol

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy i na všech akcích školou pořádaných.

Postup řešení

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Pokud je žák přistižen, že nabízí alkohol jiné osobě, je nutné mu alkohol odebrat a v této činnosti zabránit.
3. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíše pedagog o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), ohlásí věc školními metodikovi prevence a ten vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
9. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.
10. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit výchovná opatření stanovená školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
12. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce a s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
13. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

1. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:
 - a) Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
 - b) O nález ihned uvědomí vedení školy.
 - c) Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
 - d) Zpracují stručný záznam o události.
2. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:
 - a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
 - b) O nález ihned uvědomí vedení školy.
 - c) O nález sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
 - d) O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
 - e) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zjištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Tabákové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

Postup řešení

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který předá školnímu metodikovi prevence.
4. V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

5. V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
6. Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce.

Příloha č. 7 Sebepoškozování (vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

1. Co to je sebepoškozování

- Autoagresivní chování = agrese zaměřená vůči sobě samotnému.
- Nepřiměřená reakce na působení zátěže.
- Nemusí (ale může) souviset s psychickou poruchou nebo psychickým onemocněním.
- Může doprovázet různé jevy včetně poruch autistického spektra, mentální retardace, hraniční poruchy osobnosti, aj
- Nejzávažnější poruchou autoagrese je sebevražda – ale sebepoškozování není totožným se sebevražedným chováním.

2. Jak a proč se děti sebepoškozují

Způsoby sebepoškozování – jak

- Poškozování sebou samým (škrábání, kousání, štípání, zarývání nehtů)
- Bití sama sebe (pěstmi, předměty o předměty, často hlavou)
- Řezání se (žiletkou, nůžkami, kružítkem, nožem, jehlou...)
- Pálení se (cigaretou, zapalovačem, svíčkou)
- Skákání z výšky se záměrem ublížit si
- Užívání léků tak, abych si ublížil/a (kombinace s alkoholem apod.)
- Požívání nepoživatelných předmětů
- Porušování léčebného režimu, diety (např. u diabetiků záměrné nedodržování léčby)
- Hladovění (některé formy anorexie, záchvatovitého přejídání či bulimie)
- Promiskuita

Důvody sebepoškozování – proč

- Uklidnění, utišení, zvládnutí silných emocí, útěk od silných emocí, regulace psychického napětí, snaha o získání kontroly (kontrola nad vlastním tělem), očištění, sebe trestání, potvrzení existence, navození pocitu otupělosti, komunikace (pocit bezmoci převádím na moc; někdy volání o pomoc; upozorňování na sebe – deficit pozornosti); někdy se lze setkat se sebepoškozováním ve skupině jako s módou

3. Jak poznám sebepoškozování

- Dítě má drobná zranění, která neumí dost dobře vysvětlit (řezné ranky, popáleniny na zápěstí, předloktí, nohách, zádech, břiše apod., poraněné klouby na rukou, časté odřenininy, rozškrábané strupy...).
- Dítě nosí oblečení, které je nepřiměřené denní nebo roční době (většinou oblečení zakrývající rány – dlouhé rukávy, dlouhé nohavice nesvléká, ani když je vedro).
- Dítě může mít připravené perfektní odpovědi a důvody, kde ke zraněním došlo, jak se staly apod.
- Nalezení žiletek, nůžek, zapalovačů nebo nožů atd. na netradičních místech (WC, doma např. pod postelí, pod vanou atd.).
- Trávení extrémně dlouhého času za zamčenými dveřmi na WC, doma např. v pokoji, v koupelně.
- Izolace od zbytku třídy, vyhýbání se společným aktivitám, vyhýbání se tělesné výchově (nechce se převlékat před ostatními).

4. Co mám dělat, když zjistím, že se dítě sebepoškozuje

- Nezahlčovat situaci, ale také nedramatizovat.
- Konzultovat situaci se Školským poradenským pracovištěm (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce).
- Nebýt v tom sám a obrátit se na odbornou pomoc
- Povinnost oznámit skutečnost zákonným zástupcům (provede školní psycholog, případně výchovný poradce nebo třídní učitel).

5. Co mohu udělat když

a. Dítě přijde samo a chce pomoci

- Zachovejte klid → vyjádřete podporu, pochopení a uznání, že dítě přišlo samo (uznejte, že je dítě v náročné situaci) → dejte dítěti prostor, ať vyjádří své myšlenky, pocity => odstraňte předměty, kterými si může ublížit → nebudte na to sami, zajistěte neprodleně profesionální pomoc (ŠPP, případně kontakty viz níže) => nečekejte, že s tím bude dítě jen tak schopno přestat, potřebuje pomoci nalézt

„náhradu“ za sebezraňování a vyměnit destruktivní chování za nerizikové – s tím mu může pomoci odborník.

b. Dítě přijde, ale nechce, abych o tom někomu říkal/říkala

- Dítě už o tom mluví, říká si tedy o pomoc → snažte se pochopit, že to má dítě náročné a uznejte to, poděkujte za důvěru → dejte dítěti prostor vyjádřit své myšlenky a pocity => vytvořte koalici s dítětem a motivujte ho ke spolupráci s psychologem, aby bylo možné řešit příčiny sebepoškozování – je v pořádku říct dítěti, že vy sami se necítíte být dostatečnými odborníky na to, abyste mu sami pomohli, a že by bylo dobré obrátit se na někoho dalšího (školní psycholog, výchovný poradce) → ujistěte dítě o vaší podpoře a o tom, že mu s kontaktováním odborníka pomůžete, a že se budete snažit dítěti kdykoli pomoci.

c. Mám podezření, že se dítě sebepoškozuje

- Konzultujte postup se ŠPP, lze také využít kontaktů na odbornou pomoc
- Můžete využít vašeho dobrého vztahu s dítětem a důvěry, která mezi vámi je → udělejte si čas a prostor, připravte se na rozhovor => zjistěte si konkrétní možnosti (připravte si k ruce kontakty, které můžete předat dítěti) => objektivně popište, čeho jste si všimli, co pozorujete (např. všiml/a jsem si, že jsi poslední dobou zamlklá/ý, že se ve třídě moc nebavíš, že jsi dlouhou dobu na WC, že máš zranění na rukou ...) => mluvte o sobě, o svých emocích a pocitech (např. mám starosti, že se ti děje něco nepříjemného; mám o tebe strach; mám obavy, že jsi v situaci, která je pro tebe těžká) → nezamlčujte, netabuizujte téma sebepoškozování => nabídněte pomoc => ujistěte dítě o podpoře a snaže se kdykoliv pomoci

Příloha č. 8 Záškoláctví (vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Záškoláctví je neomluvená absence žáka (absenci žáka omlouvá pedagog, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka, vždy v souladu s pravidly školy o omlouvání absence) základní školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku.

Pravé záškoláctví – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.

Záškoláctví s vědomím rodičů – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole, nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.

Záškoláctví s klamáním rodičů – existují děti, které dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, kvůli nimž nemohou jít do školy, a rodiče jim absenci omlouvají. Tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů.

Odmítání školy – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže.

Postup

1. Vždy informovat ŘŠ.
2. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka TU formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván telefonicky nebo doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.
3. Pokud má žák víc než 10 neomluvených hodin, svolává ŘŠ školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ŘŠ, zákonný zástupce, TU, VP, zástupce SPODu, ŠMP, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
4. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) SPODu nebo pověřenému obecnímu úřadu. V rámci sociálněprávní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají kurátoři pro děti a mládež. Jejich úkolem je v tomto případě řešení případů záškoláctví ve spolupráci s rodiči a se školou. Postupují mj. podle zákona č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně (trestné činy proti rodině a mládeži) nově se uvádí v trestním zákoníku Trestné činy proti rodině a dětem.
5. Pokud má žák více zameškaných hodin, které jsou sice omluvené, ale učitel má podezření na skryté záškoláctví, může tuto informaci konzultovat s SPODem. Výchovná opatření (míru hodnotí MP, výchovný poradce, ředitel školy)
6. Rozhovor s žákem (TU/VP/ŠMP)- komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování, mluvit o konkrétním chování, zajímat se o to, jak svoje chování vidí s odstupem času, co si o něm myslí, společně hledat cestu k nápravě. Jestliže má dítě snahu o nápravu, připravit mu pro to podmínky (ve škole/rodině).
7. Schůzka se zákonným zástupcem žáka- porozumění motivaci chování dítěte, co mohou/musí udělat ke zlepšení situace, v závěru rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto. Domluvit se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují. Písemný záznam o schůzce.
8. Výchovná opatření dle závažnosti daného jevu: NTU, DTU

Příloha č. 9 Domácí násilí a CAN (vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Postup

- V případě zjištění – informovat ŘŠ.
- Jednání se svědky + zápis.
- Navázat kontakt – pokud se nedaří kontaktovat PPP.
- Doporučit Linku bezpečí.
- Pedagogický pracovník – TU – VP/ŠMP – vedení školy.
- Zápis o jednání.
- Při podezření, že žák je vystaven takovému jednání - informujeme SPOD, Policii ČR (158) a popř. ošetřujícího lékaře.
- Nekontaktujeme zákonné zástupce – zajistit ochranu oběti.

Všechny postupy řešení jsou individuální, v jednotlivých případech postupujeme podle momentální situace a závažnosti případu, vždy ale se souladem s Metodickým doporučením MŠMT.

Příloha č. 10 Sebevražedné jednání, psychické problémy

(vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

SUICIDIUM = „záměrný a sebepoškozující akt, při němž si osoba, která se ho dopouští, nemůže být jista, zda jej přežije“. (Koutek a Kocourková, 2003)

Dva klíčové znaky sebevražedného jednání:

1. dobrovolný a vědomý úmysl ukončit život,
2. cílevědomost jednání vedoucího ke smrti (proto například člověk, který v psychotické atace vyskočí z okna ve snaze „zachránit se“ před halucinovaným nebezpečím, sebevrahem není – v takovém případě mluvíme o sebezabití).

Rizikové faktory

- schizofrenie a psychotické poruchy (též toxická psychóza),
- poruchy osobnosti (zejména emočně nestabilní),
- poruchy nálad (při těžké depresi je sebevražda 5x častější než u běžné populace),
- neurotické poruchy (zvláště akutní reakce na stres a posttraumatická stresová porucha),
- sebevražedný pokus v osobní anamnéze,
- sebevražda v rodinné historii či mezi blízkými přáteli,
- nevyléčitelné onemocnění či tělesný handicap,
- závislost (psychoaktivní látky, gambling, sebepoškozování apod.).

Stupně sebevražedného jednání

1. Presuicidální syndrom

Co mohu pozorovat:

- typické tunelovité vidění, kdy se emoce zaměřují jedním směrem – dominuje zoufalství, beznaděj, strach, bezmoc apod.
- proti sobě zaměřená agresivita, rostoucí hněv zaměřený na sebe
- pocity selhání, viny, studu za své jednání, svou osobu
- naléhavé sebevražedné fantazie => fantazie o úlevě a osvobození se od utrpení začínají být stále lákavější a příjemnější, sebevražda se ukazuje jako jediné použitelné řešení

2. Sebevražedné myšlenky

Co mohu pozorovat:

- Intenzivnější myšlenky typu „raději bych tu nebyl“ – dítě se jimi zabývá převážnou část svého času → může je považovat za své vlastní (součást svého já), ale někdy mohou být vnímány jako něco cizího, čeho se nemohou zbavit.

3. Sebevražedné tendence

Co mohu pozorovat:

- Myšlenky na smrt dostávají jasné obrysy a směřují k realizaci, typickým příkladem je postupné budování plánu sebevraždy (často má člověk dopředu pečlivě připraven celý scénář své sebevraždy – datum, někdy i přesný čas, místo, technický způsob provedení apod.).

4. Sebevražedný pokus

Častěji jde o „měkké“ metody (intoxikace – často léky v kombinaci s alkoholem, pořezání se žiletkou apod.).

Sebevražedné pokusy bývají mnohdy opakované

Co mám dělat, když se mi žák svěří, že chce spáchat sebevraždu

- Nutno hodnotit situaci → s žákem dále komunikovat, zjistit, jestli už o tom s někým mluvil, zjistit, jak o tom přemýšlel, co má v plánu
- Rozhovor může provést školní psycholog (členové ŠPP)
 - a. Dítě vyslechnout, uznat, že to má těžké, nabídnout mu podporu, situaci a důvody dítěte nezlehčovat a nesrovnávat s někým jiným
 - b. Dítěti neslibovat, že to nikomu neřeknu – mám oznamovací povinnost – tuto povinnost vysvětlit => ve většině případů se dítě svěřá proto, že hledá pomoc

- c. Zkuste společně hledat zdroje – na koho se dítě může ve svém okolí obrátit, s kým může své potíže probrat, jaké organizace mu mohou pomoci
- d. Dítěti nabídnout podporu ŠPP, kontakt na krizovou linku, zajistit další práci s dítětem
- e. Situaci oznámit zákonným zástupcům – doporučit odbornou pomoc (psychiatr, klinický psycholog, příp. pediatr)
- f. Situaci konzultovat se SPOD

Pokud byste se ocitli v situaci, kdy musíte vést rozhovor s dítětem se suicidálními tendencemi:

- Vnímejte informace, ale především emoce.
- Zkuste vytvořit prostor pro jiné alternativy (možnosti) – udržet naději, rozšiřujte tunelové vidění.
- Zmapujte plán – jaké kroky už podnikl → abyste mohli vyloučit už započatý sebevražedný pokus (např. pokud zjistíte, že spolykal nějaké prášky → volat RZS).
- Pokud dítě uvádí sebevražedné myšlenky – ptejte se: jak často je má, co je jejich obsahem, co je spouštěčem (kontext situace).
- Pokud dítě popisuje plán sebevraždy (co a jak chce provést, příp. kdy...) – zjistit, co pro to už udělal, co od toho očekává a jak by to šlo naplnit jinak → rozšíření možností, které dítě nemusí vidět.
- Rozhovor by měl směřovat k domluvě o odložení nebo o kontaktování odborníků v případě znovu objevení tendencí – předáme kontakty.
- O situaci bezodkladně informujeme zákonného zástupce – dle vyhodnocení situace a o průběhu rozhovoru lze trvat i na vyzvednutí dítěte ve škole.
- Informujeme SPOD.

Pokud zjistíme započatý sebevražedný pokus (intoxikace, zranění), voláme rychlou záchrannou službu.

- Při rozrušení zajistíme základní zklidnění
- Poskytujeme první pomoc
- Informujeme zákonné zástupce, informujeme SPOD
- Zajistíme péči sami pro sebe => krizová linka, psycholog

Co mám dělat, když mi někdo oznámí, že chce někdo spáchat sebevraždu

- Zjistit, co o celé situaci dotýčný ví, s kým o tom mluvil, jaké kroky podnikl
- Podpořit dítě oznamovatele – poděkovat za oznámení, vysvětlit další kroky, předat kontakty na krizovou linku, doporučit ŠPP, zůstat s ním v kontaktu=> lze prodiskutovat, co bude oznamovatel (dítě) dělat, pokud ho bude dítě se sebevražednými tendencemi opět kontaktovat (odkazovat na odbornou pomoc, krizovou linku, nabídnout aplikaci nepanikar.eu)
- Vysvětlit oznamovací povinnost
- Informovat zákonné zástupce dítěte se sebevražednými tendencemi
- Kontaktovat SPOD nebo Policii ČR – dle situace - Při ohrožení života volat RZS

Příloha č. 11 Poruchy příjmu potravy (vychází z MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Kdy, koho a v jakém případě informovat, pokud mám u žáka podezření

- TU, VP, ŠMP projednají situaci a následně zákonné zástupce informuje TU.
- Zákonné zástupce informujeme vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků).
- Rodiče informujeme, i když dítě nechodí do školní jídelny.
- Pokud rodiče odmítají řešit situaci, oznamujeme tuto situaci ošetřující dětské lékařce, popř. SPOD.
- Předat zákonnému zástupci kontakty na odbornou pomoc- www.anabell.cz.

Příloha č. 12 Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Úvod

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 sb. a z novely vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela je pod č. č. 248/2019 Sb. Sb.), podle které je nutné nově dodržovat § 7 odst. 1 a 3.

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole.

Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů:

- osobnost dítěte - snížená inteligence, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži,
- poruchy chování, PAS,
- zdravotní problémy žáka - dlouhodobá absence,
- vysoká absence,
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu,
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče,
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou,
- nadměrně ochranné rodinné prostředí,
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy,
- dítě – cizinec.

Projevy školní neúspěšnosti:

- žák je v daném čtvrtletí hodnocen známkou nedostatečný alespoň v jednom předmětu,
- u žáka se objeví výrazné zhoršení školního prospěchu,
- dlouhodobě neplní zadané úkoly,
- svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření,
- jeho příprava není systematická,
- nastane u něho podstatná změna sociálních, zdravotních či jiných životních podmínek.

Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie,
- poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví,
- obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

Předcházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky,
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky,
- oceňovat jeho jedinečnost,
- umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory,
- podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch,
- motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy,
- vyhýbat se negativnímu srovnávání,
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka.

Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin, viz výše uvedené faktory. Je uplatňován třístupňový model péče:

1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky.

2. Zapojení školního poradenského pracoviště.
 3. Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/SPC).
- Včasné podchycení žákových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o neúspěšnosti informují rodiče žáka a třídního učitele.
 - Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.
 - Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným radcem, metodikem prevence rizikového chování, školním psychologem či dalšími členy školního poradenského pracoviště.
 - jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení,
- zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preferenze vizuálního, nebo audio vnímání),
- žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější,
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC),
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu,
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva,
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žákovým vzdělávacím možnostem,
- sestavení plánu pedagogické podpory,
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí,
- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD.

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování. Situace je průběžně vyhodnocována.

Příloha č. 13 Postupy při práci s žáky s poruchami autistického spektra (PAS)

1. V případě agresivního chování žáka

(např. brachiální agrese; kousání; kopání; házení předmětů, hraček či ničení vybavení třídy):

- snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáka s PAS × ostatních žáků ze třídy), na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem (v případě, že žák reaguje negativně, nekomunikujeme s ním), popisujeme situaci, snažíme se ho uklidnit, odstraníme z žákova dosahu nebezpečné předměty (např. židle, nůžky)
- přivoláme pomoc alespoň jednoho dalšího dospělého prostřednictvím telefonu, s pomocí žáků, případně dalších dospělých osob
- stále se snažíme žáka verbálně uklidnit, pomalu se k němu přibližujeme, ale pouze do bezpečné vzdálenosti. Je také vhodné udržet mezi žákem a námi ochrannou bariéru (např. školní lavice)
- pokud žák na uklidňování reaguje, můžeme se k němu dále přibližovat, přičemž stále hovoříme klidným hlasem a uklidňujeme ho (vždy je třeba vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí)
- snažíme se, aby se žák posadil např. na zem, na židli, na koberec a pokračujeme v jeho zklidňování
- pokud afekt stále trvá, udržujeme bezpečný odstup, hlídáme, aby si žák neublížil, zajišťujeme prostor (např. u oken), verbálně ho uklidňujeme a čekáme na pomoc dalšího dospělého
- kontaktujeme zákonné zástupce žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech)

2. V případě autoagresivního chování žáka

(např. kousání se; bouchání se do hlavy; bití hlavou o stěnu/o zem; vytrhávání si vlasů):

- snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům (zajistíme odchod žáků ze třídy). Na žáka v akutním afektivním stavu hovoříme klidným hlasem, snažíme se ho uklidnit
- přivoláme pomoc alespoň jednoho dalšího dospělého prostřednictvím telefonu, s pomocí žáků, případně dalších dospělých osob
- stále se snažíme žáka verbálně uklidnit, pomalu se přibližujeme k žákovi (do bezpečné vzdálenosti), snažíme se autoagresivní chování zastavit (vždy je třeba nutně vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí), např. vzít žáka za ruce, navázat oční kontakt, nabídnout alternativu (změnu situace)
- v případě velké fyzické síly čekáme na pomoc dalšího dospělého
- kontaktujeme zákonné zástupce žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech)

3. V případě vzniku rizikové situace mimo budovu školy (např. vycházka; školní akce):

- pedagogický pracovník by měl při mimoškolních akcích zohlednit specifika projevů žáka s PAS (např. pro některé žáky s PAS může být cestování v MHD v dopravní špičce spouštěčem problémového chování)
- jestliže přeci jen dojde ke krizové situaci, snažíme se zajistit bezpečí ostatním žákům, žáka s PAS se snažíme verbálně uklidňovat, zastavit ho, přimět ho, aby se posadil, fyzicky blokuje cestu k silnici a dalším nebezpečným místům (např. vodní plocha, koleje)
- je také vhodné zajistit, aby se do řešení situace nezapojovali kolemjdoucí a ostatní neznámé/nepoučené osoby
- čekáme, až afekt u žáka s PAS zeslábně, informujeme o situaci školu a zákonné zástupce žáka, dohodneme se na dalších krocích
- v případě, že je situace i nadále vážná, kontaktujeme Zdravotnickou záchrannou službu, při agresi vůči druhým osobám i Policii ČR (ve zvlášť závažných případech)

Účast na mimoškolních akcích:

Pokud se žák účastní mimoškolní akce (např. divadelní představení; výstavy; besedy; návštěva knihovny; školní výlety; exkurze), musí být o času konání, průběhu a náplni včas informován samotný žák i jeho zákonný zástupce. Mimoškolní akce se žák účastní po vzájemné domluvě třídního učitele a zákonného zástupce, s přihlédnutím ke specifickým projevům žáka s PAS v chování, k aktuálnímu stavu žáka a charakteru akce.

Příloha č. 14 Zvládání agresivního žáka ve školním prostředí

Zásady pro pedagogy

- **Zůstaňte klidní a věcní** – učitel je „model“ zvládání emocí.
- **Nezvyšujte hlas, neironizujte, neztrapňujte žáka.** To téměř vždy eskaluje konflikt.
- **Udržujte fyzický odstup** (alespoň 2 metry, nikdy nestůjte v „útěkové cestě“ žáka).
- **Mluvte pomalu, krátce a jasně.** Nabízejte jednoduché volby.
- **Vnímejte neverbální komunikaci** (postoj, gesta, tón hlasu).
- **Pedagog kolega nevstupuje do rozhovoru žák x učitel,** pokud ho o to kolega nepožádá. Víc pomůže tím, že se postará o okolní přihlížející žáky.

Konkrétní techniky deeskalace

Verbální techniky

1. **„Zklidňující hlas“** – mluvte tišeji, než žák křičí. Tím zamezíte soutěžení o „hlasitější pozici“.
2. **Použití jména** – osobní oslovení pomáhá navázat kontakt („Petře, slyším, že jsi hodně naštvaný...“).
3. **Empatická reflexe** – pojmenování emocí žáka („Vypadáš hodně rozzlobeně. Chápu, že to pro tebe je těžké.“).
4. **Nabídka volby** – místo příkazů („Okamžitě si sedni!“) nabídněte možnost („Můžeš si teď vybrat – posadiš se, nebo půjdeš na chvíli na chodbu.“).
5. **Technika opakování** – klidně zopakujte stejné sdělení, pokud žák nereaguje, ale nezvyšujte tlak.

Neverbální techniky

1. **Postoj** – stůjte bokem, ruce viditelně podél těla, žádné hroživé gesto (např. ukazování prstem).
2. **Oční kontakt** – krátký, přerušovaný, nikoliv vyzývavý „zírání“.
3. **Prostor** – žák má možnost se volně pohybovat, nesmí mít pocit, že je „zahnaný do kouta“.

Praktické postupy

- **Odvedení třídy:** pokud situace hrozí fyzickou eskalací, učitel **prioritně zajistí bezpečnost ostatních** – odvede třídu na chodbu, do jiné místnosti, požádá kolegu o pomoc.
- **Použití signálu:** školy mohou mít dohodnutý interní signál (např. asistent pedagoga zavolán přes telefon/WhatsApp, nebo zaklepání sousedního učitele).
- **Izolace žáka:** nikdy ne fyzickým přidržením (pokud nejde o bezprostřední ohrožení života), ale odvedením do předem určené „klidové místnosti“ nebo ředitelny.

Ohrožení zdraví, života – bezpečný úchop

Modelový scénář krok za krokem

Situace: Žák začne křičet, házet věci, nadávat učiteli.

1. **Zastavení výuky:**
 - Klidně a stručně oznámit: „Teď přerušíme hodinu.“ Vyslání kódu.
 - Požádat asistenta (nebo nejbližšího žáka) o přivolání pomoci.
2. **Zajištění bezpečí třídy:**
 - Ostatní žáci se klidně přemístí ven z učebny.
 - Pokud to není možné, posadit je co nejdál od agresivního žáka, odstranit ostré předměty.
3. **Komunikace se žákem:**
 - Učitel stojí v bezpečné vzdálenosti, neblokuje dveře.
 - Používá klidný hlas: „Vidím, že jsi hodně rozzlobený. Nechci se s tebou hádat. Pojďme to vyřešit tak, aby ti bylo líp.“
 - Nabízí volby: „Můžeš si vybrat – buď si teď sedneš, nebo půjdeme spolu ven z učebny.“
4. **Pokud žák odmítá spolupráci:**
 - Učitel neopakuje příkazy donekonečna, ale volá posilu (vedení školy, ŠPP).
 - Pokud je ohroženo zdraví – volá se Policie ČR, RZZS
5. **Po odeznění krize:**
 - Žák má možnost v klidové místnosti zpracovat své emoce.
 - Učitel nebo odborný pracovník vede krátký **debriefing**: „Co se stalo? Co ti pomohlo/škodilo? Co můžeme příště udělat jinak?“

- S žákem a rodiči se domluví **konkrétní opatření**.

Co učitel dělat nesmí

- **Křičet na žáka, urážet ho nebo hrozit tresty.**
- **Fyzicky zasahovat**, pokud nejde o bezprostřední ohrožení života (např. když žák útočí nožem).
- **Ztrapňovat žáka před třídou** – zvyšuje riziko opakování agrese.
- **Ignorovat situaci** – agrese se pak může stupňovat.

Deeskalační techniky pro učitele – praktický návod

1. Verbální techniky

a) Používání klidného hlasu

- **Jak na to:** zpomalte tempo řeči, mluvte tišeji než žák.
- **Proč:** snižuje napětí, brání eskalaci.
- **Příklad:** místo „Okamžitě si sedni!“ → „Můžeš si teď sednout, až budeš připravený.“

rychlé fráze při deeskalaci

- „Vidím, že jsi teď hodně naštvaný. Jsem tu, abych pomohl.“
- „Pojďme se posadit na dvě minuty a společně dýchat.“
- „Můžeš mi říct, co se stalo? Chci ti pomoci najít řešení.“
- „Potřebuješ chvíli být o samotě? Můžeme do klidné místnosti.“
- „Nikoho nechci trestat, chci, abychom se cítili bezpečně.“

b) Empatická reflexe

- **Jak na to:** pojmenujte emoce, které u žáka vidíte.
- **Proč:** žák cítí, že je jeho emoce rozpoznána a uznána.
- **Příklad:** „Vidím, že jsi hodně naštvaný. Chápu, že to pro tebe není snadné.“

c) Nabídka volby

- **Jak na to:** dejte žákovi možnost vybrat si ze dvou možností, obě přijatelné.
- **Proč:** žák získává pocit kontroly, snižuje se vzdor.
- **Příklad:** „Můžeš teď zůstat v lavici, nebo na chvíli odejít na chodbu.“

d) Přesměrování pozornosti

- **Jak na to:** převedte žákovu pozornost jinam – na jednoduchou činnost, otázku.
- **Proč:** přerušení „spirály agrese“.
- **Příklad:** „Můžeš mi pomoci donést papíry na stůl?“

e) Technika opakování (broken record)

- **Jak na to:** opakujte klidně a stále stejnou větu, nereagujte na provokace.
- **Proč:** žák dostává jasný, konzistentní signál.
- **Příklad:** „Rozumím ti, ale teď potřebujeme, aby ses posadil.“ (opakovat 2–3× stejným tónem).

2. Neverbální techniky

a) Postoj těla

- **Jak na to:** stůjte mírně bokem, s uvolněnými pažemi, nohy stabilně na zemi.
- **Proč:** působí méně hrozivě a současně sebejistě.

b) Oční kontakt

- **Jak na to:** krátký, přerušovaný pohled. Vyhnete se dlouhému „zírání“.
- **Proč:** udržuje kontakt, ale nesoutěží o dominanci.

c) Práce s prostorem

- **Jak na to:** zachovejte odstup (alespoň 2 metry), neblokuje dveře.
- **Proč:** žák musí mít pocit možnosti úniku – jinak roste panika a agrese.

3. Techniky pro regulaci prostředí

- **Minimalizujte diváky:** pokud možno odvedte ostatní žáky.
- **Odstraňte rizikové předměty:** nože, nůžky, sklo, lavice poblíž agresivního žáka.
- **Ztlumte vnější podněty:** zavřete okna, dveře, vypněte hudbu, televizi.

4. Techniky práce s časem

- **Dát čas na uklidnění:** nesnažte se situaci vyřešit hned, když žák „vře“.
- **Použijte ticho:** někdy krátká pauza působí lépe než další slova.
- **Stanovte hranice do budoucna:** „O tom, co se stalo, si promluvíme, až budeš v klidu.“

5. Jak NEkomunikovat

- Nekřičet a nezvyšovat hlas.
- Nepoužívat ironii („No jasně, ty jsi vždycky ten nejchytřejší...“).
- Nevyhrožovat trestem v afektu („Jestli nepřestaneš, zavolám policii!“).
- Neztrapňovat žáka před třídou.

Krátký modelový dialog

Žák (křičí, nadává): „Ty jsi úplně blbej učitel, já tady nebudu sedět!“

Učitel (klidným hlasem): „Petře, slyším, že jsi hodně naštvaný.“

Žák: „Jo, a co jako?!“

Učitel: „Rozumím, že je to pro tebe těžké. Můžeš si teď vybrat – zůstat v lavici, nebo na chvíli odejít na chodbu.“

Žák (váhá, odchází): „Tak já jdu pryč!“

Učitel: „Dobře, to je tvoje volba. Promluvíme si o tom později.“

Deeskalační techniky – návod pro učitele

Situace	Co dělat (kroky učitele)	Jak to říct (příklady vět)	Co NEdělat
Žák křičí, nadává	Zachovat klid, zpomalit hlas, stát bokem, mluvit pomalu	„Slyším, že jsi hodně naštvaný.“ „Rozumím, že to není jednoduché.“	Nekřičet zpět, nepoužívat ironii, nezlehčovat („No tak se uklidni.“)
Žák odmítá spolupráci	Nabídnout jednoduché volby, jasně a krátce	„Můžeš si vybrat – posadíš se, nebo půjdeš na chvíli na chodbu.“	Nedávat ultimáta („Okamžitě si sedni, nebo...!“)
Žák vyhrožuje, vyvolává konflikt	Udržet bezpečný odstup (2 m), neblokovat dveře, stát bokem	„Nechci se s tebou hádat. Pojďme najít řešení.“	Nestát přímo proti němu, nezasahovat fyzicky (pokud nejde o přímé ohrožení života)
Žák odmítá reagovat	Opakovat klidně stejnou větu (technika „broken record“)	„Rozumím ti, ale teď potřebujeme, aby ses uklidnil.“ (opakovat 2–3x)	Nezvyšovat tlak, neměnit příkazy každou chvíli
Žák je přetížený emocemi	Nechat prostor a čas na uklidnění, případně odvézt třídu	„O tom, co se stalo, si promluvíme, až budeš v klidu.“	Netlačit na okamžité vysvětlení („Teď hned mi řekni, proč to děláš!“)
Ostatní žáci jsou ohroženi	Zajistit bezpečí třídy – odvedení, odstranění ostrých předmětů, přivolání pomoci	„Teď na chvíli přerušíme hodinu a půjdeme na chodbu.“ „Jdeme na návštěvu.“	Nenechávat třídu bez dozoru, nevystavovat ostatní riziku
Situace se nedaří zvládnout	Přivolat vedení školy, pracovníka ŠPP, v krajním případě Policii ČR 158, RZZS 155	„Potřebujeme teď podporu, zavolám pomoc.“	Nesnažit se řešit situaci sám „za každou cenu“

Postupy při reálné agresi žáka

1. Zajištění bezpečí

- **Priorita je ochrana ostatních žáků a učitelů.**
- Ostatní žáci jsou **okamžitě odvedeni z učebny** (pokud to situace dovolí).
- Pokud žák útočí přímo na spolužáka → učitel **co nejrychleji fyzicky oddělí napadeného** a dostane ho do bezpečí.

2. Přivolání pomoci

- Okamžitě informovat **vedení školy**, přivolat další dospělé osoby.
- Pokud situace přesahuje možnosti školy a **existuje přímé ohrožení zdraví nebo života** → **volat Policii ČR (158)**.
- V případě zranění → **volat ZZS (155)**.

3. Komunikace se žákem

- Nepouštět se do hádky.
- Používat **krátké, jasné pokyny** („Polož to. Ustup.“).
- Hovořit klidným hlasem, neprovokovat, neironizovat.
- Pokud je žák drží nějaký předmět → použít větu, která **nevyzní jako výzva k boji**:
- „Potřebuju, abys teď ten předmět odložil.“
- „Polož to na zem, ať jsme oba v bezpečí.“

4. Fyzický zásah (poslední možnost)

- Používá se **jen při bezprostředním ohrožení života nebo zdraví** (např. žák útočí nožem, škrtí spolužáka).
- Vždy pouze **obraný zásah**, ne trestný: cílem je **omezit pohyb agresora** do doby, než dorazí pomoc.
- Zásah by měli provést **alespoň dva dospělí** (nikdy ne učitel sám, pokud to není nutné).
- Po zásahu musí být provedena **dokumentace** (kdo zasahoval, co se dělo, jak byl žák omezen).
- O fyzickém omezení se **informuje rodič a vedení školy**, v případě zranění OSPOD a Policie.

5. Práce s prostředím

- Pokud žák ničí vybavení (kope do dveří, hází židlemi):
 - Zajistit, aby u něj nebyly ostré předměty, skleněné lahve, nůžky.
 - Pokud hrozí, že vybavení může zranit jiné osoby → evakuovat okolí.
 - Žákovi v afektu **nebrat věci násilím**, spíše zajistit prostor kolem něj.

6. Po odeznění krize

- Žák je **odveden do klidové místnosti** pod dohledem dospělého.
- Ostatní žáci dostanou prostor pro „vyrovnání se“ se situací (třídnická hodina, rozhovor se školním psychologem).
- Incident se **podrobně zapíše** (čas, místo, osoby, průběh, zásah).
- Následuje **schůzka s rodiči** a doporučení k odborné péči (PPP, SPC, krizové centrum).

Konkrétní krizový postup – krok za krokem

1. Zajistěte bezpečí třídy

- „Třído, odejdete teď všichni na chodbu.“
- Kolega/asistent zajistí dohled nad třídou.

2. Kontaktujte pomoc

- Mobil / vysílačka / interní signál.
- „Potřebujeme okamžitou podporu ve třídě X. X.“

3. Pokuste se verbálně zastavit žáka

- „Vidím, že jsi naštvaný, ale tohle je nebezpečné. Polož to.“
- „Ustup, nechci, aby se někomu něco stalo.“
- 4. **Pokud útok pokračuje**
 - Zajistit únikovou cestu pro ohrožené.
 - Pokud je nutný zásah → provádí ho dva dospělí.
 - Pokud nestačí → volat Policii ČR.
- 5. **Po uklidnění situace**
 - Žák není ihned konfrontován před třídou.
 - Rozhovor až v doprovodu vedení / psychologa.
 -

Důležité zásady

- Učitel **není „záchranář ani policista“** – jeho hlavní rolí je **chránit ostatní děti a sebe**.
- **Neřešit kázeň ani trest** v průběhu incidentu – to přichází až později.
- **Nikdy nezůstávat se silně agresivním žákem sám.**
- Vždy po krizi proběhne **krátký debriefing**:
 - Co se stalo, co fungovalo, co příště dělat jinak.